

MODERN CHALLENGES OF UKRAINIAN SOCIETY AND PROFESSIONAL MOTIVATION OF FUTURE DOCTORS

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА І ПРОФЕСІЙНА МОТИВАЦІЯ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

Anna Dobrovolska¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-309-5-32>

Незважаючи на труднощі, що виникли внаслідок перебігу багатьох процесів в Україні під час повномасштабної війни, стандарти медичного обслуговування населення і медична допомога військовим, а також їх реалізація в лікувально-профілактичних закладах нашої держави на територіях, які не зазнали руйнівних впливів, у військових шпиталях, у прифронтових зонах і під час бойових дій тощо залишаються на високому рівні.

На нашу думку, одним з визначальних чинників, що обумовлюють успішну роботу лікувально-профілактичних закладів, надання медичних послуг і допомоги різним категоріям пацієнтів у складних умовах українського сьогодення, є мотиваційна сфера лікарів, основу якої складають професійно зорієнтовані мотиви, що формуються і розвиваються в майбутніх фахівців у процесі їх навчання в закладах вищої медичної освіти (ЗВМО).

Досліджуючи, ми вважали, що *мотиви* – це інтегральні психологічні утворення, які в процесі навчання дисциплінам «Медична інформатика» («МІ») і «Сучасні інформаційні технології в медицині» («СІТМ») спонукають майбутніх лікарів до діяльності, зокрема з метою формування *інформаційно-технологічної компетентності* (ІТ-компетентності), бо вони віддзеркалюють предметний зміст їхніх освітньо-професійних потреб, для задоволення яких суб'єкти освітнього процесу здійснюють активну, спрямовану діяльність, наповнюючи її змістом, досягаючи відповідних цілей у рамках виокремлених умов.

Метою наукового пошуку було дослідити, як розвивається професійна мотивація (віддзеркалює *мотиваційний компонент* *готовності* майбутніх фахівців до застосування *цифрових технологій* (ЦТ) у професійній діяльності [1]) здобувачів *вищої медичної освіти* (ВМО) з огляду на сучасні виклики українського суспільства під час повномасштабної війни.

¹ Ivano-Frankivsk National Medical University, Ukraine

Дослідженню передувало створення структурованої анкети, яка містить 32 запитання, розподілені за чотирима групами професійно зорієнтованих мотивів (*безпосередні* – 6 запитань, *опосередковані* – 6 запитань, *внутрішні* – 10 запитань, *зовнішні* – 10 запитань), добір яких визначався досвідом педагогічної діяльності автора. Відповіді на анкетні запитання оцінювались від 0 до 2-х балів. Рівні професійної мотивації майбутніх лікарів (*високий, середній, задовільний, низький*) були схарактеризовані попередньо та оцінювалися за таким показником як сума балів S_6 за описаним алгоритмом [1; 2]. Дані анкетного опитування були оброблені засобами MS Excel.

У дослідженні взяли участь 380 осіб, котрі здобували вищу медичну освіту в Івано-Франківському національному медичному університеті [ІФНМУ] на медичному факультеті за спеціальністю 222 «Медицина», а саме в 2017-2018 навчальному році – 200 осіб, тобто 150 осіб з II* курсу навчання і 50 осіб з III** курсу, і в 2021-2022 навчальному році – 180 осіб, тобто 133 особи з II* курсу навчання і 47 осіб з III** курсу (* – респонденти попередньо здобули освіту в школі; ** – респонденти попередньо здобули освіту в коледжі).

Якщо аналізувати результати анкетного опитування за сумою балів S_6 , набраних кожним з учасників дослідження, то можна стверджувати, що на момент завершення вивчення дисциплін «MI» і «СІТМ» серед усіх груп професійно зорієнтованих мотивів:

- найбільшого розвитку одержали *безпосередні мотиви* (у 2018 р. якість рівнів (*середній і високий рівні*) була 68,66 % (II курс) [3] і 76,00 % (III курс), у 2022 р. – 68,42 % (II курс) і 63,83 % (III курс)), що супроводжували процес пізнання майбутніх лікарів, котрі були його активними учасниками, а також набуття ними знань і навичок, умінь за умови формування IT-компетентності;

- для учасників дослідження II курсу найменше були розвинуті *зовнішні мотиви* (якість рівнів у 2018 р. була 51,33 % [3], у 2022 р. – 41,35 %), а для учасників дослідження III курсу – *опосередковані мотиви* (якість рівнів у 2018 р. була 52,00 %, у 2022 р. – 55,32 %).

Для учасників дослідження II курсу в 2022 р. у порівнянні з 2018 р.:

- динаміку якості рівнів професійної мотивації, яка була *максимально позитивною* для групи *опосередкованих* професійно зорієнтованих мотивів (+ 2,90 %) і *максимально від'ємною* для групи *зовнішніх* професійно зорієнтованих мотивів (– 9,98 %), доцільно пояснити тим, що суб'єкти освітнього процесу в умовах жорстокої повномасштабної війни в Україні, перебуваючи в стресі і вивчаючи дисципліни «MI» і «СІТМ», за умови формування IT-компетентності найперше були зорієнтовані на досягнення соціального спрямування і задоволення соціальних потреб, а

зовнішні професійно зорієнтовані *мотиви* в деяких майбутніх фахівців в екстремальних умовах українського суспільства були відсутніми або розвивались незначно;

– динаміка якості рівнів *безпосередніх* професійно зорієнтованих *мотивів* (– 0,24 %) була очікуваним результатом з огляду на те, що науково-педагогічні працівники кафедри медичної інформатики, медичної і біологічної фізики, а також адміністрація ІФНМУ в складних реаліях воєнного стану в Україні максимально доклали зусиль, найповніше виявили професійні і людські якості в різних ситуаціях під час реалізації освітнього процесу для того, щоб здобувачі *ВМО* мали змогу реалізувати власні освітні траєкторії в напрямку позитивного тренду під час набуття знань і навичок, умінь;

– переважаючий розвиток *соціальних опосередкованих* професійно зорієнтованих *мотивів* у порівнянні з розвитком *опосередкованих* професійно зорієнтованих *мотивів досягнення* (у 2022 р. 65,41 % позитивних відповідей проти 58,90 %, а в 2018 р. – 57,78 % проти 52,89 % [3]) засвідчує поглиблене розуміння майбутніми фахівцями соціальної спрямованості сформованої *IT*-компетентності, а також її значущості для адаптації в соціумі як з метою провадження професійної діяльності, так і в повсякденному житті, зокрема в особливих і складних умовах під час війни в Україні;

– серед усіх груп професійно зорієнтованих мотивів переважали за розвитком *безпосередні мотиви розвитку особистості* (у 2022 р. кількість позитивних відповідей складала 66,17 %, а в 2018 р. – 67,78 % [3]), що засвідчує прагнення здобувачів *ВМО* до реалізації особистісного потенціалу та особистісно-професійного зростання під час формування *IT*-компетентності в процесі навчання дисциплінам «*MI*» і «*CITM*», незважаючи на виклики українського суспільства, зумовлені повномасштабною війною.

Для учасників дослідження III курсу, котрі закінчили коледж, у 2022 р. у порівнянні з 2018 р.:

– динаміку якості рівнів професійної мотивації, яка була *максимально позитивною* для групи *зовнішніх* професійно зорієнтованих *мотивів* (+ 27,45 %) і *максимально від'ємною* для групи *безпосередніх* професійно зорієнтованих *мотивів* (– 12,17 %), можна пояснити, на нашу думку, тим, що суб'єкти освітнього процесу з перших днів повномасштабної війни самовіддано занурилися у процес надання медичної допомоги різним категоріям громадян в Україні як учасники волонтерського руху (медична допомога громадянам, котрих мобілізували в Збройні сили України, біженцям і переселенцям з територій активних бойових дій, інвалідам, пацієнтам з груп ризику тощо), а також як працівники лікувально-профілактичних закладів у час поза освітнього процесу в ІФНМУ;

– якість рівнів *безпосередніх мотивів* (63,83 %) була найвищою серед інших груп професійно зорієнтованих мотивів, бо здобувачі *ВМО* залишались активними учасниками освітнього процесу навіть за умови віддаленого доступу до освітніх ресурсів (підручники, посібники, методичні рекомендації для практичних занять і самостійної роботи, бази тестів тощо), а також здобували знання і навички, вміння, послуговуючись *ЦТ*, зокрема і під час формування *ІТ-компетентності* в рамках вивчення дисциплін «*МІ*» і «*СІТМ*»;

– переважаючий розвиток *опосередкованих* професійно зорієнтованих *мотивів досягнення* у порівнянні з розвитком *соціальних опосередкованих* професійно зорієнтованих *мотивів* (у 2022 р. кількість позитивних відповідей була 55,32 % проти 51,06 % відповідно, а в 2018 р. – 50,00 % проти 62,00 %) засвідчує те, що майбутні фахівці в 2022 р. у процесі вивчення дисциплін «*МІ*» і «*СІТМ*» прагнули до освітніх досягнень, розуміючи соціальну значущість сформованої *ІТ-компетентності* в майбутній професійній діяльності.

Досліджуючи, ми дійшли висновку, що в процесі навчання дисциплінам «*МІ*» і «*СІТМ*», зважаючи на виклики українського суспільства, зумовлені повномасштабною війною, в 2022 р. у майбутніх лікарів змінились пріоритети щодо формування *ІТ-компетентності*. Тому можемо стверджувати, що професійна мотивація (віддзеркалює *мотиваційний компонент готовності* майбутніх фахівців до застосування *ЦТ* у професійній діяльності) здобувачів *ВМО* внаслідок розвитку професійно зорієнтованих мотивів є складним динамічним утворенням, яке впливає на здобуття професіоналізму кожним майбутнім лікарем.

Список використаних джерел:

1. Добровольська А. М. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців системи охорони здоров'я до застосування цифрових технологій у професійній діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Івано-Франківськ, 2021. С. 368–370, 606–614. URL: https://svr.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/5/2021/12/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%94%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0-1.pdf
2. Добровольська А. М. Розвиток професійної мотивації майбутніх лікарів і провізорів у процесі формування *ІТ-компетентності*. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2016. № 52–53. С. 326–345. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pipo_2016_52-53_43
3. Добровольська А. М. Розвиток професійної мотивації майбутніх лікарів у процесі формування *ІТ-компетентності* під час навчання медичній інформатиці. *Молодий вчений*. 2018. № 9. С. 32–41. URL: <https://www.molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/3929/3869>